ތުލުން ގަޔުބަޔުގެ ބައިވަރިން

(ރިޕޯޓު)

ސުވާދީބު ސަރުކާރު އުފެދުމާއި ގުޅޭ. ގައުމުތަކުން ބަހަމަދާނުން.

20 އޮގަސްޓު 2026 (ބުރާސްފަތި)

އިބްރާހީމް ނާޒިމް ޢަބްދުއްރަޙްމާން (ތުއްތު މަނިކު)

ފެށުން

މިއީ ރިފިއުޖީއުގެ ޖާތަން އަލުގަނޑު ލިޔާ ލިޔުމެކެވެ. ލިޔުމުގެ ބޭނުމަކީ، 1961 ގައި ހުވަދޫ އަތޮޅު ދެކުނުބުރި (ގދ) ގައްދޫއަށް ކުރިމަތިވި ބަލަލާގެ ބައިވެރިވެއިން އެއް، މިކަމާއި ބެހޭގޮތުން ދިރާސާކޮށް ލިޔާ ފަތްތޮޅެއްކަން ފަސޭހަކޮށްދޭން ތިއްބާދުކުރުމެވެ. މި ލިޔުން ފެށުމުގެ ކުރިން އަލުގަނޑުގެ ވަނަވަރާއި، އަލުގަނޑުގެ ދެ ތިން ބަޔާއި ދަންނަވާލާނަމެވެ.

އަލުގަނޑު މިއީ، ފާރުޚު ކަލޭގެފާނުގެ، އާމިނާ މަނިކުގެ، ހަސަން މަނިކުގެ، ޖަކަރިއްޔާ ނަޒީރުގެ، އާމިނާ މަނިކު (އާމިނަތު ނަޒީރާ) އާއި، ގައްދޫ ސަނާފު އިސްލާމިއްޔާގެ، ދޮން މަރިޔާގެ، އަބްދުއްރަޙްމާން އަބްދުއްރަޙްމާން ދިޔަލިޔާ ހަމަގެނައި ދަރިފުޅު، އިބްރާހީމް ނާޒިމް އަބްދުއްރަޙްމާން އެވެ. އަލުގަނޑު މިއީ، 2022 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ގދ. ގައްދޫ، އަދި މިހާރު ރައްޔިތުގެ އެކި ޖާގާ ތަކުގެ ނަޝީދާ ދިރާސާކޮށް، ޢުއްސުލުމާއި، ދިވެހި ތާރީޚު ދިރާސާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުން އަންނަ ފަރާތެކެވެ. 2023 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ސަރީޢާ ދެންނޭ ތާ އިން ޖެނެރަލް ޕްރެކްޓިކަލުން އަންނަ ދަރިވަރެކެވެ. އަދި 2025 ވަނަ އަހަރު ހުވަދޫ، ޓޫރިޒަމް އެސޯސިއޭޝަން ފޮނި ހިސާބު، އާޔަތްތަކު އެންމެ ތަންތަނުގެ ފެށުންތެރިއެކެވެ.

މި ބޭނުމަށް ވާހަކަ އަލުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ އަޑުއަހާ، އަލުގަނޑުގެ ބައްޕަ، ގައްދޫ އަބްދުއްލާ، އަބްދުއްރަޙްމާން އަބްދުއްރަޙްމާނުގެ ފެށުންނެވެ. އޭނާ 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރީގައެވެ. އެހެން ނަމަވެސް، އެކަމު މި ފަހަރު ބުނިސާލައް ދިރާސާކުރައް، ތަޖުރިބާކާރު، ލިޔުންތަކާއި ލިޔުމުގެ ވިސްނުމުގައި އަލުގަނޑުގެ ނަތީޖާތަކަށް، އެކަމު މި މަސައްކަތަކީ ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކާއި ނުތާލާއި، މަޢުލޫމާތު ސަލާމަތީގައި ކިޔަވާލަން ދިރާ ދުވަސްވަރަށް، އެ ދުވަސްވަރު ވޭއިލާތީ، ކިޔަވާލަން ވަގުތު ދިނުމައި އެހެން ކަމަކަށް ވަގުތު ދޫކޮށް ނުވެވުން، އަލުގަނޑު މި ބަދަލާއި ބޭނު މާލެމުގެ މައުލޫމާތު ހޯދީ، އެއްޗެހި ނުހަދަމުވެ. އެހެންނަމަވެސް، 2022 ވަނަ އަހަރު، ކުރިންގެ ބަލިމަޑުކަމަށް ފަހު އަލުގަނޑުގެ ބޭއިލާގެ ނަސޭހަތާ ލިޔުން ފެށުމަށް، އަލުގަނޑުގެ ހިތްވަގުތު އުފެދުނު ޝައުޤުވެރިކަމުގެ ތެރެއިން، އަލުގަނޑު ދިރާސާ ކުރަން ވަނީ އިތުރު ހޯދުންތައް ލިބި، ޝައުޤުވެރިކަން އުފެދިގެން ދިޔައީއެވެ.

އެހެނީން، އަލުގަނޑުގެ ބައްޕަ، މާތް ދެކުނާ ކޮންމެ ފަހަރަކު، އަދި 2018، 2022، 2023، 2024 އަދި 2026 ގައި އަލުގަނޑު، ގދ. ގައްދޫއަށް ދަތުރުކުރި ކޮންމެ ފަހަރަކު، ބައްޕައާއި، ރަށުގެ ކުޑަކުދިންގެ ތެރޭގައި ބަލަލާގެ ގޮތުން، މި ބުނިސާއާއި ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ހޯދަން ފެށީމެވެ. އެހެނީން، މިއަދު މި ލިޔާ ރިފިއުޖީ، އެކަމު ކުރުވުން މަސައްކަތުން ނުކުތް ކުރަ ނަތީޖާއެކެވެ. މިއީ މި ދިރާސާގައި އަލުގަނޑު ޝާއިޢުކުރާ ފުރަތަމަ ލިޔުމެވެ.

ދަންނަވަމެވެ. މި ލިޔުމުގެ މަޤްސަދަކީ އެއްވެސް ބާރުއަކަށް ކުރިންވުރެ ކަންކަމާއި ގުޅިގެން، ވަކި ބަޔަކާއިމެދު ނަފުރަތު އުފެއްދުމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ވަކި ބަޔަކު ޙަޤީޤަތަށް ލިޔާ ވާހަކައިންނެވެ. މި ލިޔުމަކީ، އެތަކެއް ޖަމާލީ ދިރާސާ ތަހުލީލު ލިޔުމުން އަންނަ އިރު، އޭގެ ތެރޭގައި ހިންގާފައިވާ ބޭނުމަށް ބުނިސާއެއް ކުރެވިދާ "ދެކުނު ގަޑުބަޑު" ނުވަތަ "ހުވަދޫ ގަޑުބަޑު"

އާއި ބޮޑު، މުހިންމު މަޢުލޫމާތުތަކެއް، އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ. ނިޔަށް ވިސްނަވާ ބައްލަވާނެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމަކުރުމުގެ ޖިހާދުގެ ވަރަކާ ދައްކާއިރު، ފުރުޞަތުލިބުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރި އަނިޔާގެ ވަރަކާ ދައްކަނީ، އަދި އޭރު ފޯރުކޮށްދީގެ ދައުލަތާއި ދެކޮޅަށް ދައްކާ ވަރަކާއެއްގެ ގޮތުގައެއް ނުވެއެވެ. ނާޖީ ޖުމްހޫރިއްޔާއި ރިޔާސަތުގެ ވަރަކާ ދައްކަނީ، އަދި އޭގެ ޖުމުލަން ސަރުކާރާއި ދުނިޔަވަރަށް ނޫނެވެ. ޓީޗަރުގެ ތިމާގެ އޭރުން ވަރަކަށް ލިޔުމަށް ބިލާތުން، ކުރީގައި އަންނާން އޮތް ޖީލުތަކަށް އެ ބަރޭސާކަމަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ކުރިމަތިކުރަން ފުރުޞަތު ދީފައިވާ ދެބާރުގެ ގާނޫނުތަކެވެ. މާދަ ވަރަކަށް، އެ ބެހިއްޖެ ލިޔުމެއްގެ ވަރަކާ އެކުލެވޭ. އަޅުގަނޑު އެންމެ ބޮޑަށް ވަރަކަށް، މި ލިޔުން، ބޭނުމެއް ތަފާތުގެ ނަމުގައި އޮތުގައި ބޭނުމުގެ ކުރީގައި ނަށަށް ނުކުމެވެ.

މިހެން ދެންނެވުން ޖެހުނީ، މި ލިޔުން ލިޔުމަށް ފާހަގަ ކުރެވިފައިވާ ޝަރީޢަތުގެ ބޭރުން، ކުރީގައި ބޭނުމެއްގެ ބަރާބަރު، މި ވާހަކަ ބޭރުގެ ބަރޭސާގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކޮށްދީފައެވެ. އެއީ އެ ބަރޭސާ ރަނގަޅަކަށް ވީއްލަވާ، ކުރިމަތިވާ ބޭއްވުމަށް ބަރަބަރު ފަރާތަކާ ހުރިހާ ތަފާސް ކޮށް ވަޒަންކުރުމަށް، ފަރާތަކަށް ވާނުވާނާކަން، މި ފަހަރުވެސް ލިބިފައިވާ ޕޮލިސީ ބަރޭސާގެ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށް ހުރިހާ ހިސާބުން ކުރުމަށް ލިބިފައިވާ ކުރިމަތިކުރަން ފަރާތުން ލިޔުމުން ފިޔަވަޅު އަޅާފައެވެ. އެއީ މި ބަރޭސާގެ ބޭރު ބަރާ ބާރަށް ނުބެލުން ހުރިހާ ކަމަކާ ލިޔުން ފޯރުކޮށްދެއްވެވެ.

ސަރުކާރާއި ނުލާފެވެ. މާލޭއަށް މާލެއާއި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތީ މާލޭގައި ހިނގާފައިވާ ކަމަކަށް ބަދަލުގައި ބަލައިލަން ފަހު، ރަށްކަމުގެ ދިރާސާ ކުރަމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބުނެވެ.

މި ލިޔުން އަޅުގަނޑު ޗެޓްޖީޕީޓީ އެސިސްޓަންސް ޑރ ރިސާޗަރު، އާއިޝަތު ޝަރީފާ ޑރާފްޓު ހުށަހެޅުމަށް ހަދާ ލިޔުނީއެވެ.

މަޢުލޫމާތު އެއްކުރެވުނު ގޮތް

މި ލިޔުން ތައްޔާރުކުރުމުގައި، ދިވެހި ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުން ޝާއިޢުކޮށްފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކާއި، ވަކި އަމިއްލަ ފަރުދުން ލިޔުއްވާފައިވާ ލިޔުންތަކާއި، އެ ދުވަސްވަރު ބަރޭސާގައި އުޅުން ބައެއް ފަރާތްތަކުގެ ބަޔާންތަކާއި، 'ސާރިދު އިޤާނުން' ގެ ބަޔާންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާނެއެވެ. މި ލިޔުން ލިޔެވިފައިވަނީ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ހުކުމްތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ބިނާކޮށް، ހުކުމާ ޖެހިއްޖައިން ކަނޑަވަރުވާ ވަރަކަށް އެކަނި ހިމެނައިގެންނެވެ. މި ލިޔުމުގައިވާ 'ސާރިދު އިޤާނުން' ދެއްވި މަޢުލޫމާތަކީ އެކަމަށް ބޭއްލަވާ ސަރުކާރުން ހުކުމް، ބަދަލުވެރިކަމާއި ހުކުމާނުލެވުނުގެ ބޮޑު ގަޑި (މުދަލުގެން) 2 ފަރާތްތަކުން، ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ވަރަކަށް އެކަށީގެންވާ ފަދަ ދެންނެވުމެވެ. އަދި މި މަޢުލޫމާތު ދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް ގާއިމު ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ.

ޓީޗަރުންނާއި ގުޅޭ ބަޔާން

މި ލިޔުމުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޓީޗަރުންނަކީ، ރަސްމީ ދަރިވަރިއާ ހިލޭ ހުކުމްތަކާއި، އެކަމަށް 'ސާރިދު އިޤާނުން' ގެ ހުކުމް ދިރާސާކޮށް، އެންމެ ރަނގަޅަށް ހުރި ލިބިވަޑައިގަތް، އަދި އެ ބަރާޖަހަބަށް ޓީޗަރުންގެ ބަރޭސާގައި އަމިއްލަ ފަރާތުން ލިބިގެން ޓީޗަރުގެ ބަރާބަރެވެ. މިހެން ދަންނަވާ ޖެހުނީ މައިގަނޑު ސަރަހައްދު، ގއ. ގައްދޫ ބާއީން އެދި ޓީޗަރަކު ބަޔާ ބޮޑުވެގެން ލިޔުމުގައި 04 ޖުލައިބަރު 1961 ވަނަ އަހަރު ފާހަގަވެ. އަޅުގަނޑުމެން މިހެން ލިޔެވިގައި ވަކިކޮށް ފުރުސަތު އެނގެ ލިޔުމަކުން ނުވެ. އެހެން ނަމަވެސް، އެ ލިޔުމުގައި އެ ޓީޗަރުގައި ފުރާއެއްގެ ހުރި ވަނަވަރު ނަމަވެސް، ބަރޭސާއާއި ބާރުގެ ބަރޭސާއިން ލިބިވަޑައިގަތް، އެއާއިރުން ހުކުމްތަކާއި ފުރުޞަތު ވަރަކަ ބަޔާނެވެ.

ޓައިމްލައިން

ހާދިސާ	ތާރީޚު
ޔުނައިޓެޑް ސުވާދީބު އައިލެންޑްސްގެ ނަމުން، ދިވެހި ދައުލަތާއި ވަކިން ދައުލަތެއް ރަސްމީކޮށް އިޢުލާން ކުރެވުން.	03 ޖަނަވަރީ 1959
15 މީހުންގެ ވަފުދެއް، ހަވަރު ތިނަދޫ (ގދ. ތިނަދޫ) އިން ހުވަދުއަތޮޅު ދެކުނުބުރި (ގދ) ގައްދޫއަށް ދިއުން. މި ބައިމީހުންގެ މަޤްސަދަކަށްވީ، ގައްދޫގެ ރައްޔިތުންނާއި ވާހަކަ ދައްކައިގެން، ސުވާދީބު ސަރުކާރާއި ގުޅުވުން. ގައްދޫގެ ރައްޔިތުން ދެކޮޅު ހެދި ނަތީޖާ. މީހުން ޖަވާބު ދެއްވުމުން، މިހާރު 'އަސަރީގެ އާގެ' ހުރި ބޮޑުމަގައި، ރަށުގެ އިސްވެރިން އަދި ގިނަ ރައްޔިތުން ބަނދު ހިފެހެއްޓެވި. އަދި ގައްދޫގެ ރައްޔިތުން ސުވާދީބު ސަރުކާރާއި ގުޅުމަށް މަޖުބޫރުކުރެވުން ފެށި.	05 ޖަނަވަރީ 1959
ފުރަތަމަ ހަމަލާ	
ހުވަދު އަތޮޅުގެ އެކި ރަށްރަށުގެ މީހުން އެކުލެވޭހެން 55 ސުވާދީބު ސިފައިންނާ އެކު، ގދ. ގައްދޫގެ ކުރީގެ 'ރަށްވެހިގޭ' ގައި، ސުވާދީބު ސަރުކާރުގެ އަސްކަރީ މަރުކަޒެއް ޤާއިމްކުރި. މި މަރުކަޒުގައި ތިބި ސިފައިންގެ މަޤްސަދަކީ، ގައްދޫގެ ރައްޔިތުން ސުވާދީބު ސަރުކާރަށް ބައިއަތު ހިފުން މަޖުބޫރުކުރުވުން. މި މަރުކަޒުގެ ވެރިއަކީ ހަސަނު ހުސައިންފުޅު. ނައިބަކީ ގދ. ފިޔޯރީ އަހުމަދު ޖުހާނީ، އަދި ސެކްރެޓަރީއަކީ ގދ. ފިޔޯރީ ޢަބްދުއްރަޙީމް. މި ސިފައިން ގައްދޫ ހިޔާނާތްތެރިންގެ ތެރެ ވީ، ގައްދޫގެ އެކި ރައްޔިތުންނަށް އެކި ވަރުގެ އަނިޔާކުރަމުންގެންދިޔައެވެ. މި އަނިޔާތަކުގެ ތެރޭގައި ފަޅުފަޅުން ކުރިއަށް ދިޔަ.	16 ޖަނަވަރީ 1959
ގދ. ތިނަދޫގައި، އެ ދުވަހުގެ ހެނދުނު ގަޑިން 8:30 ވީ އިރު ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވައިގެން ދިޔަ. ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެފައިވަނީ: -1 އަލީ ދޮންނަކަލޭގެފާނު -2 ހަލީމް ހުސައިން އަފީފު -3 އޭގެ ބޮޑުއާގެ ހުސައިން ދީދީ -4 ތިނަދޫ މުހައްމަދު ހަމީދު -5 ސައީދު ކާމިލް މި ބައްދަލުވުމުގައި މި 3 ކަންތައް ފާސްވެގެން ދިޔަ: 1. އެއްވެސް ބައިޔަކު މާލޭ ސަރުކާރާއި އެއްކޮށް ތިބެގެން އަމުރުން ފުރައިގެން ހިނގައްޖެނަމަ، އެބައެއްގެ ގެދޮރާއި މުދާތައް ނިލާމުކުރުން. 2. ރައްޔިތުން އެއްކުރުމަށް ގޮވާ "ނާރުތޯތަކާބިރު" (ނައިބު ތޮޅުބިރު) ގޮވުމުން، ފަސް މިނިޖެއާ އިދު ތޮރު "މާވަށްދިރަށޭ" (ހަވަރު ތިނަދޫ ފާފަންހުރި ސަރުބަރުއްދު) އަށް ރަށްހުރިހާއި ފިރިހެނުން ނުކުތުމާއި، ނުކުންނައިރު ކަށިވެ މީހުންގެ އަތުގައި ވަޅި، ކަނޑާއެޅުމާ ފަދަ ހަތިޔާރެއް ދެވިދާނެ އެއްކޮށް ގެނޭން.	05 ފެބްރުވަރީ 1959

	3. ދިވެހި ސަރުކާރާއި އެއްބަސްވެގެން މީހަކު ހުރިކަން އެނގިއްޖެނަމަ، އެކަމަށް ފިޔަވަޅުއެޅުން.
04 އޭޕްރީލް 1959	ބޮޑުވަޒީރުގެ އޮފީހުން، އަލްޙާއްޖު އަފީފުގެ ހިނގަމުންދާ ހަމަ ނުޖެހުމުގެ ވާހަކަތައް ބާރަންކަން ދިޔުމާއެކު ކަރި. އެއަންގަވާ ސަރުކާރުން ނިންމީ މި މައްސަލައިގެ ހުރިހާކަމެއް ބަލަހައްޓައި ހައްލުކުރުމަށް އެއް ފަރާތަކާއި ހަވާލުކުރެއްވުން. އެގޮތުން، ދެކުނުގެ 3 އަތޮޅު ފިޔަވާ ހުރިހާ އަތޮޅެއްގައި ވޯޓުލުން ކުރިއަށް ގެންދެވުން. 48 މީހުންގެ ނަން މި ވޯޓުގައި ވަނީ ބައިވެރިކުރެވިފައި.
09 މޭ 1959	ރާއްޖޭގައި ނުގޮ ވޯޓުގެ ނަތީޖާ ފާޅުކުރެވުނު. 83% ވޯޓުދެއްވީ ބޮޑުވަޒީރު ސުމުއްވުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާސިރުއަށް. އެހެންކަމުން، ދުލާރު ގަދުބޭ ސުވާދީބުކުރުމުގެ ހުރިހާ ބާރުއް، ރަޔިތުންގެ އަތުން ބޮޑުވަޒީރު ސުމުއްވުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާސިރުއަށް ލިބިގެން ދިޔަ.
03 ޖުލައި 1959	ޖުނައިދުގެ ސުވަދީބު އަޢިލާންގެ ގެ ސިފައިން ބޮޑު ވަޒީރަށް ލިބުނު.
09 ޖުލައި 1959	މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އިން ދެކުނުގެ އަތޮޅުތަކަށް ދިޔުމަށް ދަތުރު އިޚްތިޔާރުކުރި، އެ ދަތުރުގައި ބައިވެރިވާނީ އެ ފުރަޅުތަކަށް އެ ފުރަޅު ހަވާލުކުރުމަށް. އެގޮތުން، ސިފައިންގެ ބޯކޮޅުންނާއި، ޖެންމެން ހިމެނޭހެން 700 މީހުންގެ ޖަމާޢަތެއް އެކުލެވިގެން ދިޔަ.
14 ޖުލައި 1959	މޮޅުވެ ސްޓާރ' ގައި 700 މީހުންގެ ޖަމާޢަތާއި އެކު، ބޮޑުވަޒީރު ސުމުއްވުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު އާއި، ގައްދޫގެ ފުރަން ކޮމާންޑަރު އަލީ ކަލާގެފާނާއި، ގައްދޫ ކަތީބު އަލްފާޟިލް ޢުސްމާނު މަނިކު، މާލެއިން ފުރުން. ފުރަތަމަ ދަތުރުކުރި ހައްދުން މަތުކަށް. ދަތުރު ދަތުރުކުރި ގަދ. ގައްދޫއަށް.
16/15 ޖުލައި 1959	ގދ. ގައްދޫއަށް މޮޅުވެސް ސްޓާރ އައުން. ފަޅުން ބޭރުގައި އެތެރެން އެ ބޯޓުން، މުޅި ފަޅުން ބޯޓުނބަހައިގެން އަތުން ދިޔުމަށް ގައްދޫއަށް އިނގިރޭސިން. އެ ހިސާބުން ގައްދޫގައި މީހުން ގައްދޫ ރައްޔިތުން އަތުން ކަޑައިގެ ހުރި ދިޔަ ހުޅަނގު މަސައްކަތް ފެށި. އެކަން ހުއްޓުވުން ގައްދޫއަށް އައި ފަރާތްތަކެއްގެ ކުރިން ފަހަރެއްގައި ތިބި 200 އެއްޗާ 'ސިފައިން' މަސައްކަތް ކުރި. ދިޔަ ނަގަން މަސައްކަތް ކުރި މީހުންނަށް އަހިއްލާތާ އަތުން ދިޔުމުން ހުއްޓުވި. އެ ހިސާބުން، ރަށުގެ ޖަމާޢަތްތަކުން ރަށުގެ ފުއްޓަށް ފޮނުވަމުން ގޮސް، ރަށަށް ވަނުމުގެ ކުރިން ދިޔަމުން ހުރި ދިޔަ ނުކުމި. އެގޮތުން ހުރި ދިޔަ ނުވި އެއް ބޭފުޅަކު ގައްދޫ އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިޔާ އިބްރާހީމް ޢަލީ ދީދީ. އެހެން ހިސާބުން ދިވެހި ދައުލަތުގެ ސިފައިން ގައްދޫ މީހުން ގެ ގެތަކުގައި ސިފައިން ބަހައްޓާކަށް، ބަރަޖުގައި ހުރި ހިނގަން ގެންގުޅުނު. އޭރު ގައްދޫ ސިޓީގެ ބާރުއް، ބޮޑުވަޒީރު ފަހުން ބަލަހައްޓަމުން ގޮސް ހިންގަވަމުން ދިޔައީ 'މޮޅުވެސް ސްޓާރ' ގައި.
17 ޖުލައި 1959	މޮޅުވެ ސްޓާރ' ހަމަތް ހިނގައްވަން ދިޔުން. އެއީ ހުކުރު ދުވަހެއް. ފުރަތަމަ ގެއްލިފައި އޮތް އެއްގަމުގައި ހިނގާ ފުރަތަމަ، ސުވާދީބު ފަރާތާއި އޮތް އަދާން ދިނުމަށްޓަކާ، އަދާން ދިނުމަށް ދިޔަތަމަ، އެއްބަސް އަހިއްޔާއް ނޯނެތް ކަމަށް އެއްޗެއް ސިފައިން ޝަރުޢީ. އެކަމަކު ހަމަތް ހިނގަވާ ފިޔަވާ މިސްކިތަށް ދިއްކެ ބަދު ދެން ހިނގަވާ ބޮޑުވަޒީރު ސުމުއްވުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާސިރުއާއި، ދިވެހި ސިފައިން ފައިބަން ދިޔުމުން، ހަމަ ހިނގައިގެ ހަމަ ނުޖެހުން ހިނގި. މި ހަމަނުޖެހުމުގައި ހިނގާގެ 3 މީހަކަށް އަނިޔާވި. ހުކުރު ވަގުތު ޖެހުމުން، ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ވަޒީރު އަނބުރާ ބޯޓަށް އެރި. އަދި ހުކުރު ނަމާދު ނިމުމުން އަމާން ދިޔުމަށް ހިނގާ މީހުންނަށް އެނގި. އެންމެ ފަހުން ހިނގާގެ

	ފެށިންނާއި ރައްޔިތުން އަމާންކުރިން. ދެން ދުވަހުގެ ބާކީ ވަގުތުތަކާއި ރޭގަނޑުގެ ބޮޑު ވަގުތެއް ހޭދަވެގެން ދިޔައީ ބޯޓުން ޖެނެރޭޓަރ ބޭނުންވާ ކާޑު ބޭތުރުގެ މަސައްކަތުގައެވެ.
18 ޖުލައި 1959	ހުވަދު އަތޮޅުގެ ވެރިޔާ އަލްފާޟިލް ސ.މ ހަސަން ދީދީ ތިނަދޫގައި ހަރަކާތް އުޅެނިކޮށް އަނިޔާއެއް ލިބިފައި ވަނިކޮށް މިނިވަން ކުރެވުނު. ތިނަދޫގެ ފެރިން 'މާލޭގެ ސްޓާރ' އަށް އުރުވުމަށް ފަހު، މާލެއިންނައި 700 މީހުންގެ ވަޒީފާތަކުގެ ތެރެއިން، 50 ސިފައިންގެ ބޯކަލުންނާއި، 100 އާންމު ރައްޔިތުން، ހުވަދުއަތޮޅުގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށްޓަކައި، ތިނަދޫގައި ބޭތިއްބުމަށްފަހު، މާލެ ދިއުމަށް 'މާލެއިވެސް ސްޓާރ' ކުރި.
ދެވަނަ ހަމަލާ	
14 ޖޫން 1961	ދެވަނަ ފަހަރަށް ބަޣާވާތް ކުރުމަށް، ހަވަރުތިނަދޫއާއި، ހުވަދު އަތޮޅުގެ ރަށްތަކުގެ މީހުންނާއި، އައްޑުއަތޮޅުން މީހުން ބައިވެރިވި. ހަވަރު ތިނަދޫގައި ފެށި ބައްދަލުވުން ތަކާއި ބޭއްވުން. މި ދުވަހު އައްޑު އަތޮޅުން 8 ދޯނިގައި، އައްޑުއިން ހަވަރު ތިނަދޫއަށް ގޮސް، އެ ރަށުގައި ހުރި އަތޮޅުވެރިޔާ، އަލްފާޟިލް އިލިޔާސްދީދީގެ ކެޔޮއްޓޭ ހައްޔަރުކޮށް އަނބުރާ ދެވަނަ ބަޣާވާތެއް ކުރި. 10 މީހުން ޝަހީދުވުމުގެ ގޮތުގައި އައްޑުއަށް ގެންދެވުނެވެ. އަދި ޒަޚަމް ލިބުނު ހުވަދު ގޭރި ފުޅިވުމުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅަށް މަނިކު އަވަހަށް ރަނގަޅުކޮށްފައިވާ ދިޔަ.
15 ޖޫން 1961	ހަވަރު ތިނަދޫއާއި ބައިވެރިން، ގައްދޫ އެއްކަރު ސުވާދީވް ޔުނައިޓެޑް ރިޕަބްލިކުން ނިކުމެވުން. އަދި މި ނިންމުމަކީ ހުވަދުއަތޮޅުގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން، ގއ. ކަނޑުހުޅުދޫ އަދި ގއ. ގެމަނަފުށި ފިޔަވާ ހުރިހާ ރަށަކުން ތާއީދުކުރި. އަދި ހަމަލާއަށް ތައްޔާރުވުމަށް ގދ. ތިނަދޫއަށް ޖަމާވި. މި ހަމަލާގައި ބައިވެރިވާން ބޭނުންވި ނަމަވެސް، ގއ. ވިލިނގިލީ މީހުންނަށް ހަމަލާއަށް ފުރަގަސްދީފައި ނުވި. ތިނަދޫގައި، މިނެތު މުޅިއެކުގައި ހަމަލާގެ އަމުރުގެ ދަށުން އެ ރާ މަޖުބޫރުކުރި.
16 ޖޫން 1961	ހެނދުނު ގަޑިން 07:30 ގެ އިރު، ތިނަދޫ ބޯޓުގައި ތިބި އޮޑިއާއި ގައްދޫއާ ކައިރިކޮށް، ރަށަށް އަރައިގަތެވެ. އެގޮތުން އެތައް ސަތޭކަ އުޅަނދުގައި އެތައް ސަތޭކަ މީހުން ގައްދޫއަށް އަރައިގަތައި އިރު، އެންމެ ފުރަތަމަ އަރަން ދިމާކުރި، ރަށުގެ އުތުރުކޮޅުން. އެހެންނަމަވެސް، އެންމެ ފުރުން އެކަން ކާމިޔާބުނުވެ، ރަށުގެ ދެކުނުފަރާތުން އަރައިގަތެވެ. އޭގެތެރެއިން އައި ދެކޮޅުވެރިންތަކާއި، ގައްދޫގެ ތިނެކޮޅަށް ބަލިސާލުމަށްފަހު، ޖެޓީހުރާއި އަލިފާނާއި ހިފައިގެން ރަށަށްއަރައި ރަށުގެ އުތުރުކޮޅުގެ އަތިރިމައްޗަށް އެއްލާފައި ހުރި ގައްދޫ އަލިފާނު އިސްޓާއިލް ވަތުބަނޑުދެރި ކާތޫގެ 'ސަލްސަބީލާ' ކިޔާ އަރުވާލުމާއި ބަނދަރު ނިޔަލަށް ހުރި އަރުވާފައި އޭގެގައި އަލިފާނުޖަހައިގެން ހަލާކުރި. އެއާއެކު އަތިރިމަތީގައި ހުރި އެހެނިހެން ޖެޓީނިވަރުގެ ހަރުގެއާއި ވެސް ރޯކޮށްލައި، މަރުކަޒުވާގެ އަލިފާނުން އަބްދުއްރަހްމާން އާދަމްގެ މަސްދޮނޑުގޮތުގައި ފަސް ހަރުކަށިކުރި. އަދި އަލިފާނުން ދާއިރާވަލު ބަނޑަން (އަތޮޅުވެރިޔާގެ 4 ވަނަ ދުނި ކާފު) ބަނދުފަރާވާ، އަދި ފުރަން ގައްދޫ ވައިލިޖީވާ އަލިފާނު ބުސައިން މަނިކު ގެ "ނޫރުޖަހާން"

އަރުމާޖު އޮޓީގައި ވުސް ރަށެކި. ދެހާސްނަވަމަވަސް، އެ އޮޓީ ސަވާރަމުކައިގެ ގައްދޫއަށް އައި ދާންދޫ ބައްރު.

މިގެ އިތުރުން، ގައްދޫގެ 10 މަސްތަރިންޓަކާއި، 17 ވަދުދަރިންޓަކަށް އެކިވަރުގެ ގެއްލުން ލިބުއްވާލިއު، އަލިފާން ރޯކުރުމުގެ ސަބަބުން އެންމެ ބޮޑަށް ގެއްލުން ވެފައިވަނީ ގައްދޫ 'ގެލެއްޔާގެ' އަށް. މި ބާރު ގެތަކުގައި ރެވިފައި ވަނީކަށް، ގައްދޫ ލޫޒުވާލަސް އަދި ކާސްމިލަސް ބައްދަ އެ ގޭގެ ނިއްވާލި ނަމަވެސް، އެ ގެތަކުގައިވާ މުދާ ފޮރިގެން ދިޔަ.

ބޮޑާގެ ކައިރީގައި ހުރި ފަރުގެއްގެ ތެރޭގައި، ބޭޒޭ ފުއްޓަކަން ލާފައި، ވަރުލާފައި ހުރި މާބޮއްޓާ ކަލާފާނުގެ އައްލާދުން ވަރުލާފަހުރި މުދާ (ރަން، ރިހި އަދި ފައިސާ) ދެކޮޅުވެރިންގެ ބައެއް ވަގަށް ނެގި. އަދި އޯލާސްތު އިސްމާއީލު ވ. ކަލާފާނުގެ ގެ ކަރުގައިވާ މާގަސްދަރުގެއަށް ރައަލަދީ، އެތެރޭން އެތެރެއް ދުރަލެއް ފާރުގެން ދިޔައެވެ. އަދި ގައްދޫގެ އެހެރެއާއި، ކާރުލެގެ ފަރަ ގެތަކުން ވަރަށް ގިނަ ރަނާއި އައްޗަލީ މުދާ ގެންދިޔަ. މިގެއިތުރުން، ގެތަކުގައި ނިދަން ހުންނަ އެނދުތަކުގެ ރޭނތަށް ކެޔޮމާއި، ރަނގައި ތިބި އަނދެފެން ކަރިންގެ ގެނެވަސްތަކުގައި އަޅާފައި ހުރި ގަހަނާތަށް ދަމައި ފެރުނު. އަދި މި ފެރުމުގެ ތެރެގައި ގައްދޫ މުޖުތަމަޢުގައި ވެދެ، އެގޮތަށް އެނދުތަކާއި އޮތް ކަނަފާއި ބޮޑިހާއި އާލާތައިގެން ކަނޑަށް ލައިގެން ދޮފެއިގައި ދަނިކަށް، ގައްދޫ ރަށްދެބައިމުގެއި ކަރިން ހުރި ފައިބެރުމިން ދަނިކަށް، އުމުރުން އަށް 15 ދުވަސްވީ ކަދެއާއާގެ ބައިވެރިއަކުގެ ސަރުކާރާއި، ގެތަކުގެ މުސްކި (މަރިއާބާ) އިނދެގެން ލިބުނު 2 ވަރަ ކޮއްޖާ (ފިރިހެން) ވެއްޖެ، ބޮޑުގެ މުދުން ފެޔަރެގެން ދިޔަ. އެ ކޮއްޖާނަށް އެ ޑިނުން ފަހަތުން ދުވުފައި ދިޔަ އެ ކޮއްޖާގެ މާމަ، ހައްވާދިޔަ. މީހަކު ފެން ބޮޑުވައިގެން ހުވިރިކަނލި ނަމަވެސް، ލިބުނު އަނިޔާގައި އެކޮއްޖާ 4 ދުވަސްފަހުން ނިޔާވި. މިއަދު އެ ކޮއްޖާގެ ބޭބަ ހުރި ހަމައެކަނި ދަރި، މަރިއާބާ ހެވާ ދުނިޔޭގައި އަދިވެސް އެބަ ހުރި.

މިގެ އިތުރުން، ގައްދޫ ކައިވެ، އަލްފާސްތިލް ޒުވާނުންމަނިކުގެ ފުރާނަ ސަލާމަތުވި، ގައްދޫ ދުކުރައްވައި ކަރެއްފާނަށް އެރިވަޑައިގެން، ގައްދޫ ކައިރީގައި އޮންނަ "ގެޖެއްލާ" އަށް ވަޑައިގަތުން. މި ދަންނެވުމެއަރި އެބޮޑުވެގެ ގެ "ވައިލެޖުވިލާ" ރުޅިވާފި. އަދި މިގެ އިތުރުން، އަލްފާސްތިލް އިސްމާއީލު ވަތަބަނޑާރި ކަލޭގެފާނުގެ އިސްތިޝާރަވެރިން، ހުސްގާން ދުނިއަކުން ހަމަލާދިންމަހުގައި، ހެލޭ ނަތީގެން ދަންދަން އެ ބޮޑުގެއަށް އަނިޔާކޮށްމަދުން ގޯސް މުދަށް އުޅެލުން. އަދި އެއަށްފަހު މުދަން ނަގައި، ހަވަރު ތިނަދޫއަށް އަރުވާލައި، އެބަސް ގެދަންއެގައި އެބައް ދުވަހެއް ވަންދަން ބަންދުކާށްފައި، އެބެކެއް އަނިޔާއާއި ދިއުމަށްފަހު، ވާދުއަށް އަރުވާލިއެވެ. ގައްދޫ އަށް ދެވަނަ ހަމަލާ އައިއިރު، ގައްދޫ އަލްފާސްތިލް ހެދި ކަލޭގެފާނު ހުންނަވީ އައްޑުއަށް އަރުވާލެވިފައެވެ.

ދެހާސްނަވަވަސް، ގައްދޫ ހެދިކަލޭގެފާނަށް، އިންސާނިއްޔަތާ ޚިލާފު އެތަކެއް އަނިޔާތަކެއް ހަވަރު ތިނަދޫއަށް ގެންގޮސްފައި ދިނެވެ.

	މި ހަމަލާއިން ރަށް ދިފާއުކުރުމަށް އުތުރާއި ފުރުމަވާންނަށް ނިކުތީ. އެމީހުން، ގައުމުގެ ތެރޭގައި ތިނަދޫ ހަސަންދީދީ (ހުސައިން ތަކުރުފާނު) ދަގަނޑުން ހަދާފައިވާ ކަނޑިއާއި / ހަނޖަރާއި ހިފައިގެން މުޤާބިލަށް ބޭއިމި އަނިޔާކުރުމުން ދިޔަ. އެއީ ސުވާދީބު ސަރުކާރުގެ ރައީސް ޢަބްދުﷲ އާންމުން ދިން ހަދިޔާއެއް ކަމަށާއި، އެފަދަ ހަދިޔާއެއް ރަށުގެ ވެރިޔާކަން ފޯނުވި އެއްޗިއްޔާ ހަސަންދީދީއަށް ވެސް ދެއްވާފައިވާ ކަމަށް، ބާބު ހަސަން ކަރާފާނުގެ ގޭގައި ޙިފާޒަތްކުރާނެ ކަނޑު ތެޔޮއަށް ގަޔާ އަސްކަރީ ފަރާތްތަކުގައި ވެސް ކާށް، އަސްގެ ފުރިއާ ދިފާޢުކުރަން ބޭނުންކުރެވޭ. މި ކަނޑިން ޖަރުމާ ގައުމު ދިފާޢުކުރަނިވި ރައީސްވެސް ޢަބްދުﷲ ފަރާތުން. (ސަނަދުވަނީ އަތޮޅުގެ ބޮޑު ޖަރީމުން މުނި މާމަ) ދެން އަނިޔާވީ ގައުމު މަޖުލީހުގެ ރައީސްވެސް ޢަބްދުލްމަޖީދު. އެފަދަ ބޭފުޅަކު ނިޔާ. މިއީ ސަނަދުގެ އާދަނާގެ ދަރިއެއް.
	މިގޮ އިމްރާން، ޢަބްދުﷲ އަފީފުއްދީން، ދިފާޢުވަރުގެ ރައީސުލް ޢަބްދުﷲ އާދަމް އާއި (ސަނަދު އާދަނާގެ ދަރިއެއް) ފުރިދޫގެ ކަމަނާގެ އާދަނާއި، ގައުމު ރައީސުލް ހަސަން މަޖީދީއާއި، ގައުމު އަޙްމަދީގެ ރައީސުލް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ފުރަ ބޭފުޅުން އާދަމަށް ހިތުގައި އަޙްމަދީޖެހުނު ގައުމުގެ ދިފާޢުގައި ދަރުކުރިއަށްދިޔައި ހަނދުކޮށްދެވޭކަމަށް ދިޔަ. މި ކަމުގެ ތެރޭގައި ރައީސުލް ޢަބްދުﷲ އަފީފުއްދީން ފަރުމާ ޓީޗަރ ބޯޅަ އަނިޔާގެ ސަރަޙައްދު އާދަ ފުއްސި، ސަރާމަތް ހުވަދުވަރަ ބޭނުމަކުރާގައި ފުރަތުރުން ކަށަވަ ގެތެރޭ ގޮސް، ގައުމުގެ ދަރުމަތިކުރި ތެޔޮ ކަނޑުން ދުވަސް ފަރިވެ ފޮތުވައި ގައުމު ކަނޑު ހަރަސްކަން ގެމަރުއަކީ އާދަ އުތުރާ އުކަމި.
	މި ދުވަހު ދުނޑުނު 11 ޖަނަ އިރު، ގައުމު މަޖިދުއްސާރުގެ ގެ ކަމުގައިވާ "އަސްކަރީމާގެ" އާއި ގައުމު މަގު ދޮޅުބު (މަގު ދަރުމަތީ) ގެ ގެ ކަމުގައިވާ "މަގުގެ" ފިޔަވާ ގައުމުގެ ހުރިހާ ގެތަކެއް ވަނީ އެއްކޮށް ދޮޅުވާ ސަރުކާރު ވެރިކަމަށް. އަސްކަރީމާގެ ސަރާމަތީ އިސްވެ ދަނޑުވެރިން ތިނަދޫ ހަސަންދީދީ އާ ގޭ ދަރުކުރިމަތީގައި ފާރަވެރިން ހުރުމުންކަމަށް، މަޖިދުއްސާރާއަށް ބޮޑުބޮޑު ކަރާ އަދި އާ ދުވަސް ހަމަ ތަޖުރިބާ ދަރިފައިވާ ތަރުތީބު / ގައުމު، ޢަބްދުﷲ ހަމީދު އަތޮޅުގެ ގާތްގައި ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. އަދި މިގޮ އިމްރާން، މަޖިދުއްސާރާއަށް ގައުމުއިން ސަރާމަތުން ތޮއްޕި ހަމައްކަނި މިހާ ކަމަކާއި، އެހެންކަމުން މަޖިދުއްސާރާގެ އައްވަސް މުދަލަކަށް އެދުވަހު ގައުމުގެ ދިޔައި ނުރާކަމަށް ވިދާޅުވި. އަދި "މަގުގެ" އަށް ހަމަލާދިނުމުން ހުރަސްއަޅައިވަނީ، ފިޔާގި ބަހައްކަމަށް، މަގުދޮޅުބުގެ ދަރި ޢަކަރާއްޗާ ނަޖީބު ވިދާޅުވާއިވާ ކަމަށް، ޢަކަރާއްޗާ ނަޖީބުގެ ދަރި އަސްކަރީވާ އާދިނަމު ނަޖީބާ (އާދިނާ މަނިކު) (އަތޮޅުގެ މަންމަ) ދެންނެވި.
	ނޯޓް: މިއީ ގައުމުއަށް އެ ދުވަހު ދިން ހަމަލާގެ މަދު ތަފްސީލުތަކެކެވެ.
17 ޖޫން 1961	ހުވަދު އަތޮޅުގެ ފުވައްމުލަކުގައި ދެވަނަ ފަހަރަށް ބައްޕާތީއް ފުރުން ވާހަކަ މާލޭއަށް، ރާއްޖޭގެ 11 ޖޫނުގައި އައި ގައުމު އުޅެނދުކަން ދިޔައި ސަރުކާރަށް ދިން. މި ދަތުރުގައި އައީ ގައުމު ރައީސުލް ޢަބްދުއްރަޙްމާނާއި، ގައުމުގެ ކައިރީ ރައީސުލް ހުސައިންމަނިކު އަދި ގައުމުގެ ބަޔެއް ރައްޔިތުން، އަތޮޅުވެރިޔާ ރައީސުލް ކުޅަ ޢަބްދުލް ކަލޭގެފާނުގެ ސުލްޠާނާ އެކު. މި އުޅަނދު މާލޭ ބަނދަރަށް ވަންނުން، އެއީ ހުވަދު އަތޮޅުން އައި އުޅަނދުކަން އެނގުމުން އޭގައި ތިބި ދަތުރުވެރިން

	ހައްދަރުކުރި. އެހެން ނަމަވެސް، އެންމެ ފަހުން، ބޮޑު ވަޒީރު ސުލްޠާނުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރުއްދީން މި ދަރުބާރުގެ ބައިވެރިންނަކީ ގައުމުގެ ރައްޔިތުންކަން އެނގުމުން، ހައްދަރުން ދުކާނު ހުޅުވައި، އެ ބޭފުޅުން ދެއްވި ހަބަރު އަޅުއްސެވި.
18 June 1961	ފުވައްމުލަކުގައި ތިބި ޑިސްޓްރިކްޓް އެޑްވައިޒަރީ ބޯޑުމެމްބަރުން ކަމުގައިވާ ހިލިހިލާގެ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ދީދީއާއި، މުގުރާގެ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުއްސަލާމް އަލީ ރަޝާދީ، އައްޑޫއަށް ޙަސަނުގެ ޖަމާޢަތާއި ގެންދިޔުން. އަދި މި. ވިލިނގިލިގައި ހުރި ހުޅުވުނު ރައްޔިތުން ފުރިޔާ، އަލްފާޟިލް ކޭ މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނަށް ބަހައްޓައި، ޙަސަނުގެ ޖަމާޢަތާއި އައްޑޫއަށް ގެންދިޔުން. މިޖަމާޢަތް އުފައްދައި މީހުންނަށް ޙަސަނުގެ ޖަމާޢަތާއި ގެންދިޔުމުގެ ނިޔަތް، އެ މީހުންނާއި އައްޑޫއިން ބައްލަވާ އުފެދުނު މީހުން ސިޔާސީ ސިފައިން. އެގޮތުން އެ މީހުން، އެ ޙަސަނުގެ ރައްޔިތުންނަށް ކަނޑަވަތި، ދިވެހި ދައުލަތުން އެކަން އަންގައި، އަނިޔާވެރިކަން ހުއްޓުވަން ފަރުމާކުރި، ދިވެހި ޙަސަނުގެ 30 މީހުން 2 ހޯދާގެ ބޯޓުގައި މާލެއަށް ފޮނުވާލެވިއެވެ.
13 September 1961	ދުކާން ބަރާބަރުގައި ބައިވެރިވި މީހުންގެ ޝަރީޢަތް ފެށުން.
28 January 1962	ބޮޑުވަޒީރު ސުލްޠާނުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރުއްދީން، އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޒަކީއާއި، އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޙިލްމީއާއި، އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީއާއި، އަލްފާޟިލް މަޢްރޫފް އިބްރާހީމް މަނިކުއާއި، މާލޭގެ ޖަމާޢަތް އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު މަނިކު އަދި ވަޒީރުލްސް އިނގިރޭސިން ޖަމާޢަތް އަލްފާޟިލް މައިޒާން އުމަރު މަނިކު، ހުވަދު އަތޮޅަށް ދިޔުމަށް ފުރާވަޑައިގަންނަވައިފި. ފުރަތަމަ ދަތުރުކުރީ ޖެޓީ ފޮ. ފީއަލިގައެވެ.
29 January 1962	ފ. މާލެއްދޫއަށް "ސިލްވަރ ކްރެސެންޓް" ބަނދަރުކުރި.
30 January 1962	ފ. މާލެއްދޫއިން 9 ސިފައިންގެ ބާރުވެރިން އަރުވައިގެން، ސަރަހ ފެޝަނާ ބަޔާއާއިކު، ދަނޑަވަރު 2 ޖަހާ ވަރު ދަތުރުވެއްޖެ. ހަވީރު ތިނަދޫއަށް ދަނޑަވަރު 3 ޖަހާ ވަރު ގޮވާނެ. އެ ދުވަހު 2 ފަހަރު މަތިން ސަލާންޖަހާލަން ފުރަބަޔަށް ދިނުމަށްފަހު، އެންމެ ފަހުން 3 ވަނަ ފަހަރު ބޮޑުވަޒީރު ސުލްޠާނުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރުއްދީން، އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޙިލްމީއާއި، އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އިސްމާޢީލް ދީދީ ހަވީރު ތިނަދޫއަށް ގޮނޑުއްގައި ދިޔަ. އަހާން ދިނުމަށް ގާތުގައި އެ ގޮނޑި ތިނަދޫއާއި ކައިރިވާން ފެނުމުން، ތިނަދޫގެ މީހުން ގޮނޑިއާ ދިމާލަށް ގަލާއި އެހެނިހެން ހަތިޔާރު އުކާއި ހަމަލާދިނުމެވި. ބޮޑުން ސަރަހ ފެޝަން ބަޔާއާއި ޖެހުމުން ތިނަދޫ މީހުން ހަމަލާ ހުއްޓާލި. އެއާ ހިލާފުން ތިނަދޫއިން މީހުން ބާލުމަށް ނިންމުން. އަދި އެއާ ހިލާފުން ގެދ. ގައްދޫއަށް ހަވަރު އަތޮޅު ދުކާންބަރުގެ ފުރިޔާން ކާރު ރަނގަޅުކުރުމަށް ހަމަޖެއްސި.
14 February 1962	"ސިލްވަރ ކްރެސެންޓް" އަނބުރާ މާލެ އައުން.
16 March 1962	ޖައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ ދުރުގައި، ބޮޑުވަޒީރު ސުލްޠާނުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ މަޝްވަރާކަން ހުރި ނައިބު މިނިވަރު ބެލުމަން ވީޒާ ނެގުން. އޭގެ ދުކާނުގެ ގެދޮބޭގެ ކަނބަލެއް ކުރެއްވި ގޮތާއި

	ވޯޓު ދިވެހިން ހިތްހަމަޖެހުމާއި ނުވަތަ ބޮޑުވަނީ. 81.285% ރައްޔިތުން ބޭނުންވެރިކަން ތާއީދުކުރި.
29 ސެޕްޓެމްބަރު 1963	ސުވާދީބު ސަރުކާރުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުﷲ އަފީފް ދީދީ ރާއްޖެ ދޫކުރައްވައި، ސީޝެލްސްއަށް ވަޑައިގަންނަވާން ކަމަނާއި ވަޑައިގަންނަވާނީ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ހިމާޔަތްލިބިގެންކަން ދިވެހި ދައުލަތަށް، އިނގިރޭސި ވިލާތުން އެންގުން.
01 އޮކްޓޫބަރު 1963	ސުވާދީބު ސަރުކާރުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުﷲ އަފީފް ދީދީ ރާއްޖެ ދޫކުރައްވައި، ސީޝެލްސްއަށް ވަޑައިގަތުން. ވަޑައިގަތީ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ހިމާޔަތްލިބިގެން.
01 ނޮވެމްބަރު 1963	ފުވައްމުލައް ދިވެހި ދައުލަތަށް އަމާންދިނުން. ސުވާދީބު ދައުލަތް އުވިގެން ދިޔުން.

ފޮޓޯ ގެލަރީ

މި ބައިގައި އަޅުގަނޑު ހިމަނާލައިވަނީ މި ވަގުތަށް އަޅުގަނޑަށް ސާއިއު ކުރެވުނު ހުރި ފޮޓޯތައް އެކަށައެވެ. މި ޙާދިސާއާއި ބެހޭގޮތުން ވަރަށް އަވަހަށް ސާއިއުކުރެވުނު ފޮޓޯގައި، އިތުރު ތަސްވީރާއި، މަޢުލޫމާތު ބަޔާންކޮށްދެވިފައި ވާނެއެވެ. ފޮޓޯ ނަގާފައި ވަނީ ޕޯސްޓްކާޑާއި އިންޓަރނެޓުން. ފޮޓޯތަކުގެ ކްރެޑިޓް އާދޭ ހައްޤުވެރި ފޮޓޯގްރާފަރަށް.

ގދ. ގައްދޫ 16 ޖުލައި 1959

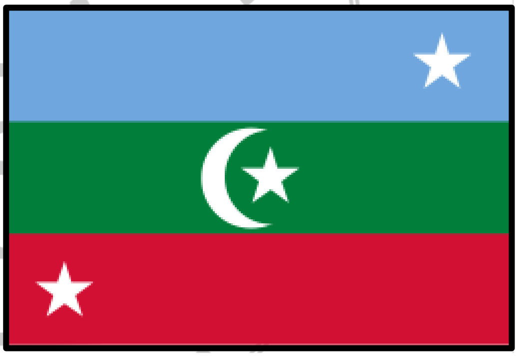

ޔުނައިޓެޑް ސުވާދީބު ދައުލަތުގެ ދިދަ

ޔުނައިޓެޑް ސުވާދީބު ދައުލަތުގެ ޕީޕަލްސް ކައުންސިލްގެ ނިޝާން

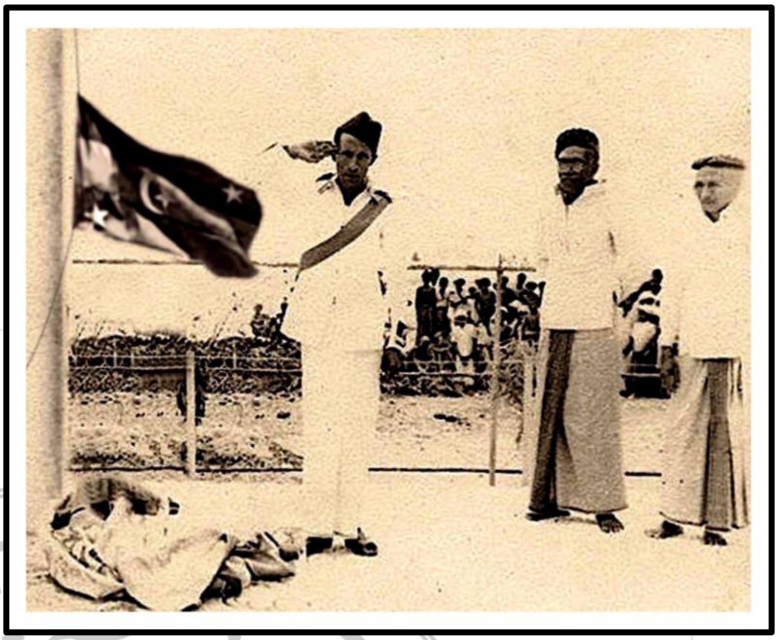

ޔުނައިޓެޑް ސުވާދީބް ރިޕަބްލިކްގެ ރައީސް:

އަލްއާސިލް ޢަބްދުﷲ އަފީފް ދީދީ

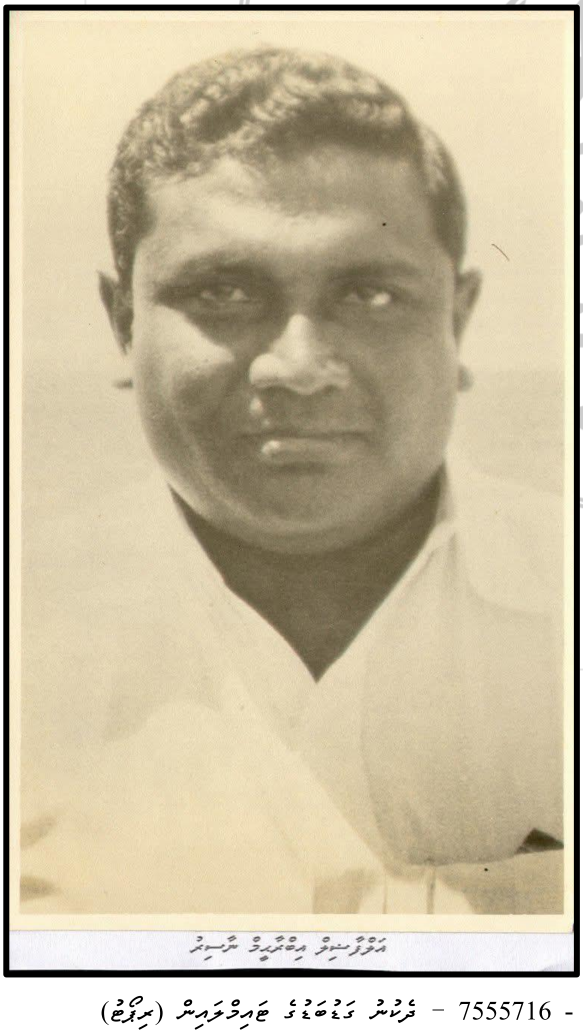

އަލްއާސިލް އިބްރާހީމް ނާސިރު

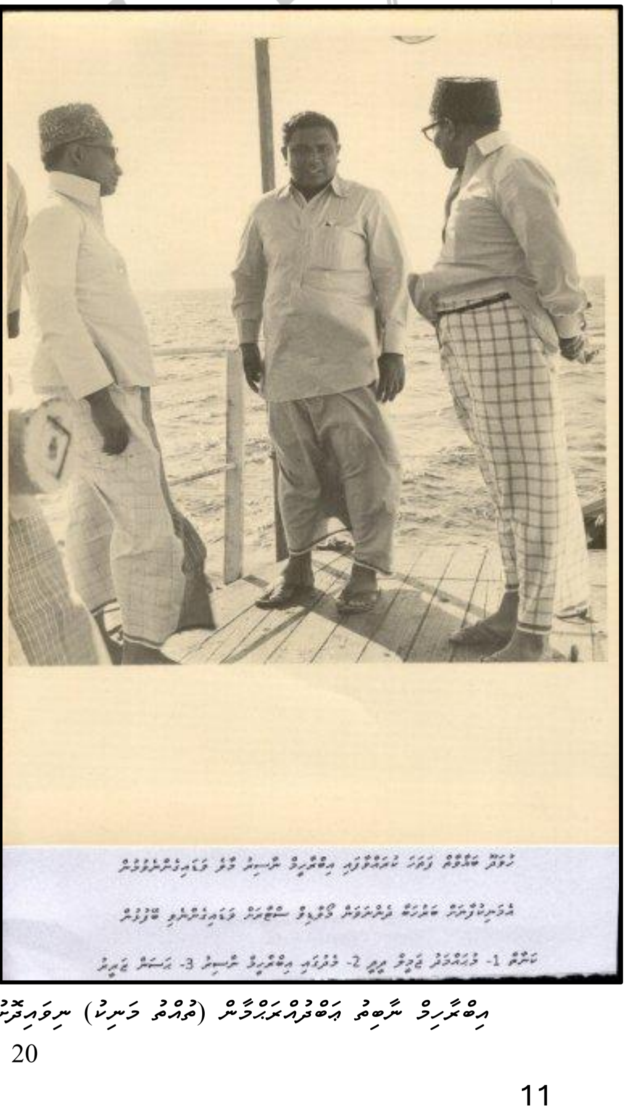

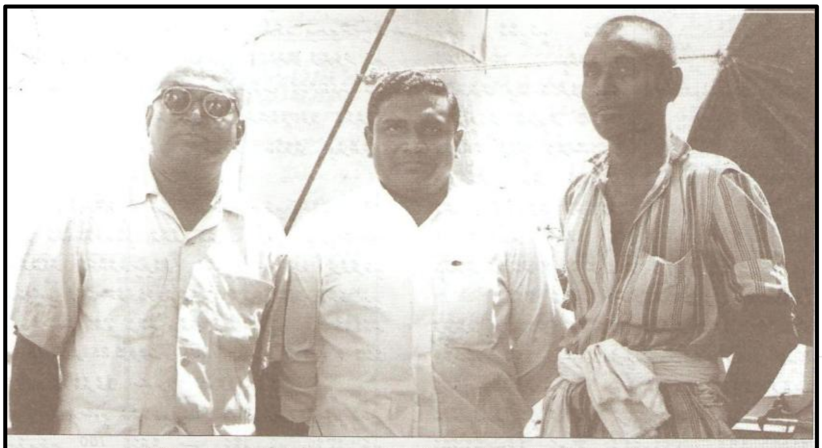

މާލެއިން ސުވީޑަނަށް ޙަސަންދީދީ ފުރައިވަޑައިގެން (ވ.ކ. ޝ.ނ) ޚުސައިން ޙަލީމް - އިބްރާހީމް ނާޞިރު - ޙ.ދ. ޙަސަންދީދީ

ތިނަދޫ އޯގަޓީޓީގެ ޙަސަން ދީދީ

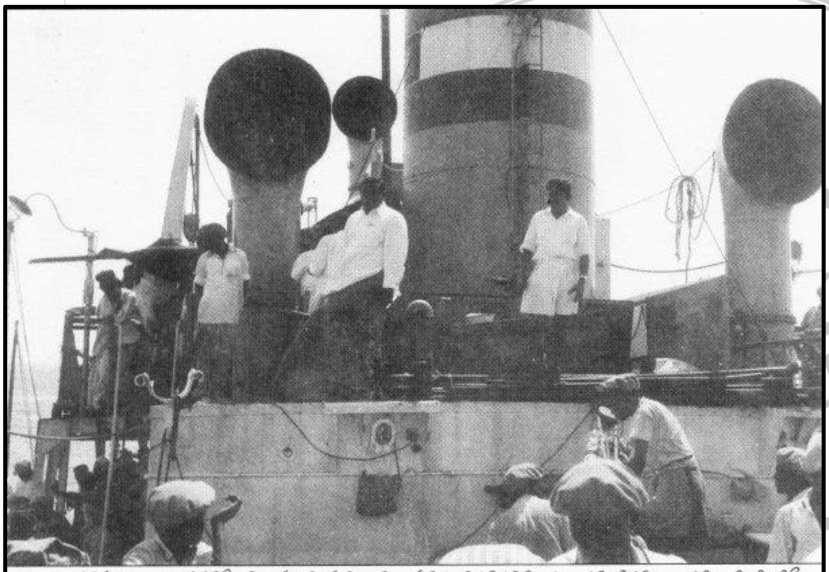

[illegible]

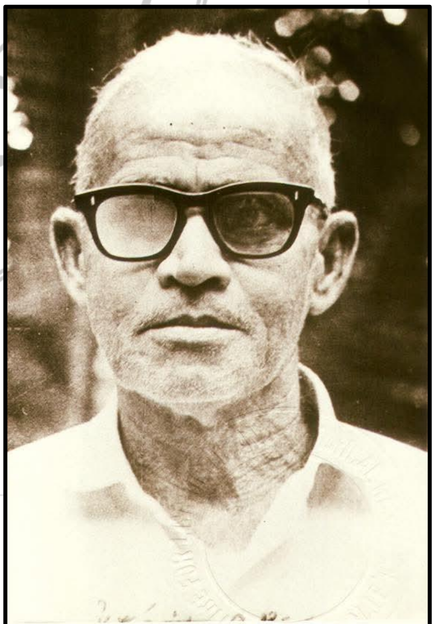

އަލްފާޟިލް ގައްދޫ ޙުސައިން މަނިކު

[illegible]

[illegible]

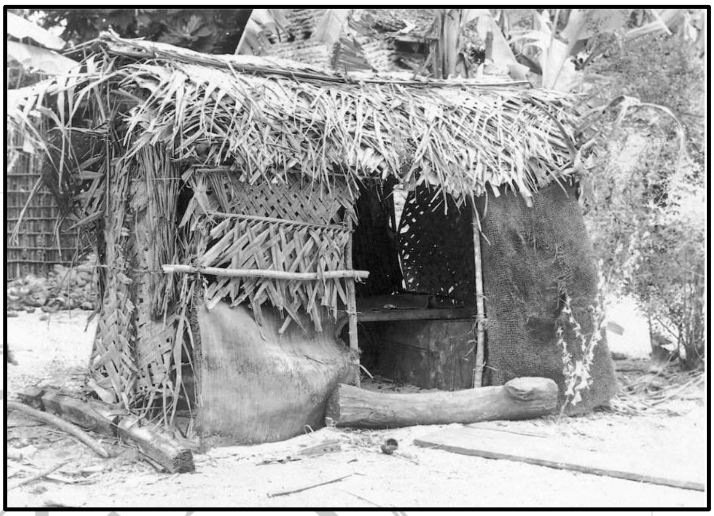

ނ.ޖ ރަސްގަން ދިރީ ހައްޓަރުކާނުގައި ބޭހުއްޖި ގެ

ކަނާއުތުން ފާއަދޫނު. އަލިފާސްލެވި ދިއްބަރިކުރާ ރައްޓަދު ކަރަންޓުގެ ، ގައުދު އަލި ކަލެގެފާނު

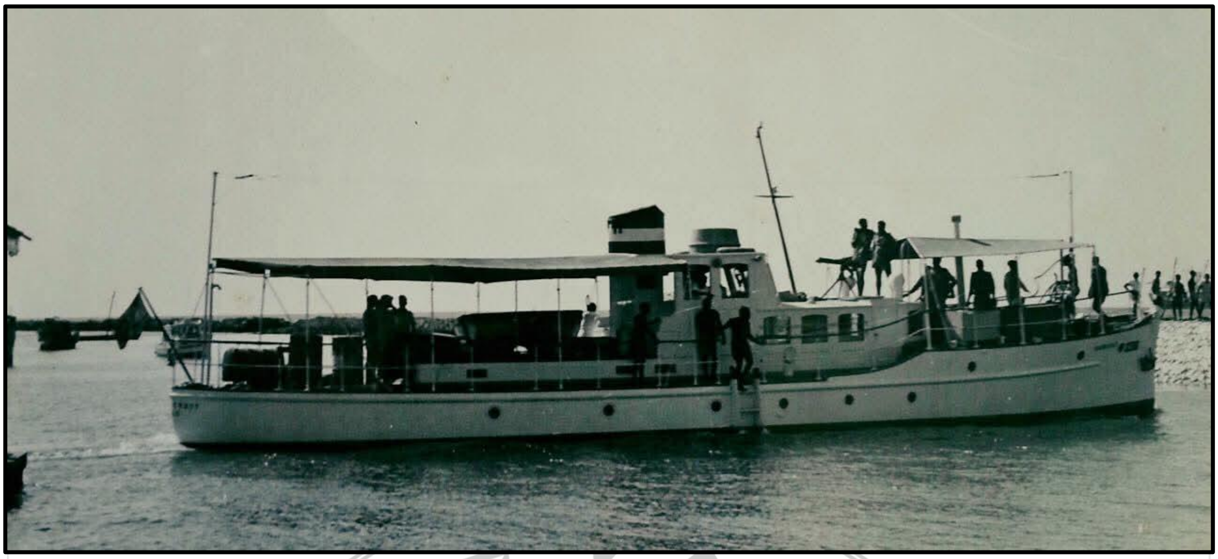

ސިލްވަރ ކްރެސްޓް

މޯލްޑިވް ސްޓާރ

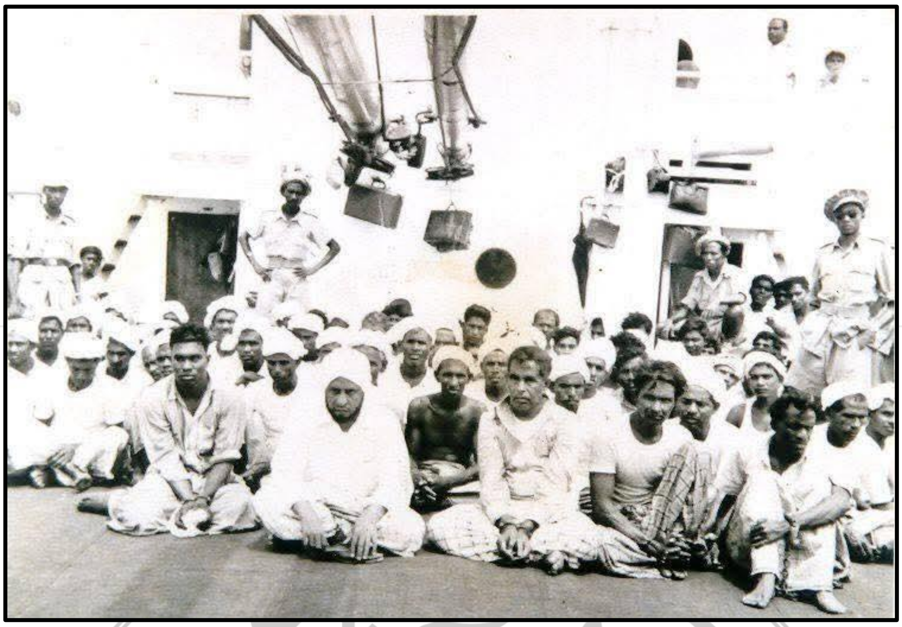

މާލެއިން ސްޓީމަރގައި ތިޔަދަނީ ބަޣާވާތުގެ ކުށްވެރިން (ކަސްތޫރީ އެރުވިފައި)

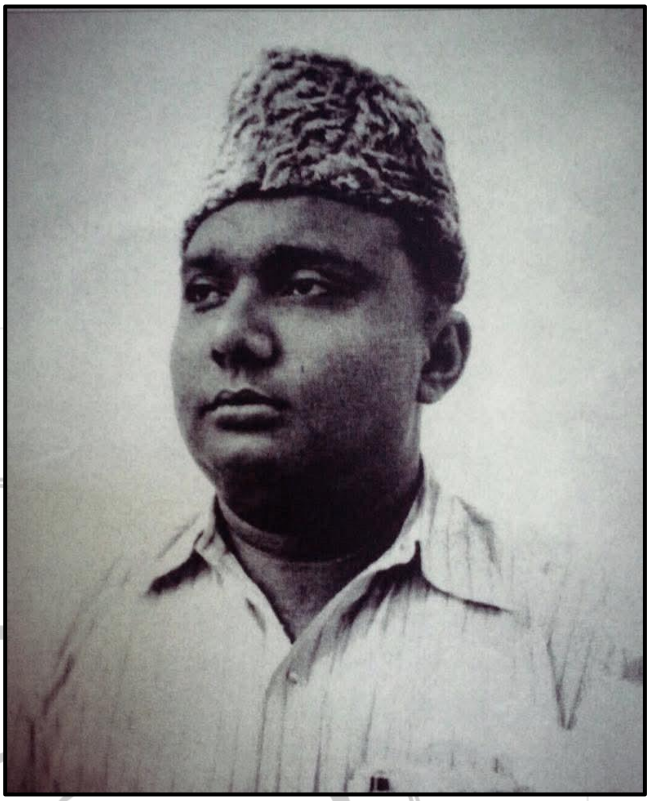

އަލްފާސިލް އަހްމަދު ހިލްމީ ދީދީ

ބޮނދަރަބަލް އަހްމަދު ޒަކީ

1962ގައި އާރުގެ ސިފައިން ތިނަދޫއަށް އަރައިގެން

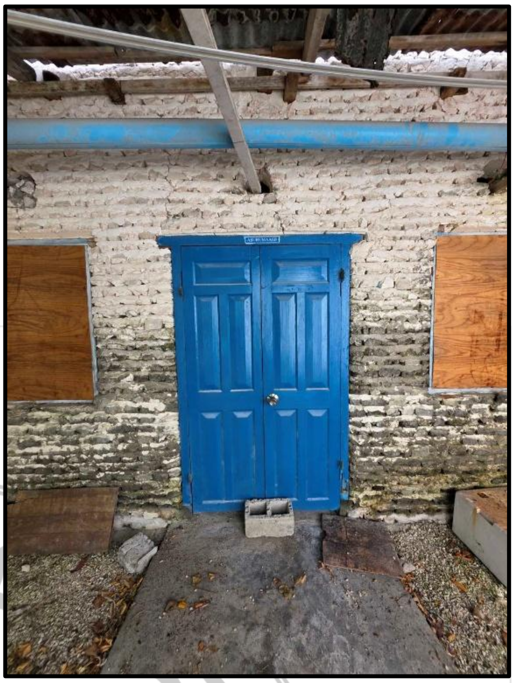

ގދ. ގައްދޫ އަސްމުރުމާގެ - މަޖީދުބެއްޔާގެ ގެ 2026 ވަނަ އަހަރު ހުރި ގޮތް

ޒަކަރިއްޔާ ނަޖީބު – އާމިނަތު ނަޖީބާގެ ބައްޕަ، ހަޢުގަނޑުގެ މާފަ

ކ.ވ: ހަސަން މަޖީދީ އަދި ޢަބްދުއްރަޙްމާން އަޙްމަދު (ހަޢުގަނޑުގެ ބައްޕަ)

ނިންމުން

މި ރިޕޯޓުގެ ފުރުމުގައި އަޅުގަނޑު ބައިނަލްއަޤުވާމީ ފެންވަރަށް، މިއީ މި ބާރުގަނޑާގެ ވަރަށް ކުރު ދުވާލު މައުލޫމާތު އެކުލެވޭ ލިޔުމެކެވެ. މި ހާސިލުކުރާއިރު ގޮތް އިޤުތިސާދު ތަރައްޤީ ކުރުމުގައި ފުރިހަމަ ދާއިރާ، މަހަލް (ދާނިމާރުކަ އަސްލުތަކުން ފޮތް ރިސާޗަރު، އާރިޓިކަލް އެންޑް ޓްރެންޑްސް) އިން، ވަރަށް ހުރިހާކަމެއް ލިޔުމުން ދާނުވުމުގައި ބަރާބަރަށް ދެއްވާފައެވެ. އޭނާގެ ދިރާސާ މި ރިޕޯޓުގެ ސަބަބުން މި ބާރުގަ ފަރުން ދިރާސާ ކުރަން، އަދި ކުރެވުނަ ފަރާތްތަކަށް ދެއްކާ ދިރިއުޅުން ދިރުމެވެ.

ޙަވާލާ

1- ނަސީމާ މުޙައްމަދު - ' ރިޓަޔަރމަންޓް އޭޖް ދަ ސަސްޓޭނަބަލް އެޑްވާންސް' - ނޭޝަނަލް ސޯޝަލް ޕެންޝަން ލިންކްއިންސްޓިޓިއުޝަން އަދި ރިސާޗް ރިޕޯޓް.

2- އަދި ކަލޭގެފާނު ކުޅަ ޚުތުބާގެ ބަޔާން – ބަލާގަސްތު އަހާލެ މަހަލް އާދޭގައި 18 އޮގަސްޓު 2026 ގައި ހިއްސާ ކުރެއްވި ލިޔުން.

3- ކަރީމާ ޝާކިރު ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތުން ފޮތުގެ 1 ވަނަ ބައި

4- ނަންހާމުކުރަން ބޭނުންކުރާ ގަރ. ބިނަދު ރަށްދިއުމަށް 29 މާރިޗް 2016 ގައި ލިޔުއްވާފައިވާ އާރޓިކަލް

5- އަބްދުލްމަޖީދު / ގަރ. ގަރުދު، އަބްދުއްރަޙްމާން އަޙްމަދުގެ ބަސްފޮތްގަޔާން - 2019 ގެ ކުރިން

6- ޙަސަން މަޖީދުގެ ބަސްފޮތްގަޔާން - 2019 ގެ ކުރިން

7- ފުޅުމާގެ / ގަރ. ގަރުދު، އަޙްމަދު ސަޢީދުގެ ބަސްފޮތްގަޔާން

8- ރަސްމަކި / ގަރ. ގަރުދު، އަބްދުﷲ ބަމީދުގެ ބަސްފޮތްގަޔާން

9- ނިވައިދޫގެ / ގަރ. ގަރުދު، އާމިނަތު ނަޒީބާ (އާމިނާ މަނިކެ)ގެ ބަސްފޮތްގަޔާން

10- ގަރ. ގަރުދުގެ ދުވަސްވީ އުހުރިޔަން ފަރާތްތަކުގެ ބަސްފޮތްގަޔާން

11- އިސްލާމީ ވަތަބަނޭރި ކަލޭގެފާނާއި، އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އާއިލާ ބޭފުޅުން ދެއްވި ބަސްފޮތްގަޔާން

12- އުޒާމާ / ގަރ. ގަރުދު، އިސްލާމީ ނަޒީރު